

Læs om:

- ▶ Gul feber – Paraguay
- ▶ Rejsebeskrivelse fra Afrika
- ▶ Rejsebeskrivelse fra Havasupai

Redaktionsgrupperne

April

Speciallæge i almen medicin
Karin Stausholm, Birkerød

Speciallæge i almen medicin
Niels Jacob Nielsen, Rønne

Speciallæge i almen medicin
Peter Winge, Birkerød

Speciallæge lunge-, infektions-
og intern medicinske sygdomme
Torben Seefeldt, Århus

Overlæge dr.med. i infektionsmedicin
Eskild Petersen, Århus

Speciallæge i almen medicin
Lis Andersen

December

Overlæge, dr. med.
Carsten Schade Larsen
Infektionsmedicinsk afdeling Q
Skejby Sygehus
csr@sk.sks.aaa.dk

Overlæge, dr. med. Ida Gjørup
Medicinsk afdeling Q 107
KAS Herlev
idgj@herlevhosp.kbhamt.dk

Speciallæge i almen medicin
Claus Boss
Madvigsgade 3
3740 Svaneke
bornboss@dadlnet.dk

Speciallæger i almen medicin
Steffen og Lise Jarlov
Hovmosevej 5
3400 Hillerød
jarlov@dadlnet.dk

August

Overlæge dr. med. Mads R. Buhl,
Mbu@sk.sks.aaa.dk,
Infektionsmedicinsk Afd. Q,
Skejby Sygehus,
Brendstrupgårdvej 100,
8200 Århus N.

Speciallæge i almen medicin
Anette Marboe,
Marboe@dadlnet.dk,
Kongensgade 18, 1,
6700 Esbjerg.

Reservelæge Steen Villumsen,
Steen.villumsen@dadlnet.dk,
Øster Farimagsgade 85, 1. th.,
2100 København Ø.

Speciallæge i alm. medicin
Mogens Rishøj,
Mrn@dadlnet.dk,
Rejseklubben Ordrupvej 60, 4. sal,
2920 Charlottenlund.

 Peter Winge, speciallæge i almen medicin

... til et nyt nummer af nyhedsbrevet.

Dette nummer er desværre blevet lidt "tyndt", simpelthen fordi der ikke har været noget indsendt materiale at redigere i!

Vi vil derfor opfordre foreningens medlemmer til at indsende materiale; det kan dreje sig om strengt fagligt indhold, men også gode og spændende rejsetips kan have almen interesse.

Ellers sker der det, som er sket i dette nummer: at redaktionen medlemmer selv forfatter nogle indlæg, og det ville da være mere spændende, hvis det var indlæg fra en bredere kreds.

Så derfor: Fat pennen, og find Jeres fotos frem, og del Jeres oplevelser / erfaringer med os andre!

Artikler kan sendes til selskabets sekretær, Lisbeth Conrad, på e-mail: lcd@sk.sks.aaa.dk

Læs om spændende kurser og nyheder
på foreningens hjemmeside:

www.dansk-rejsemedicin.dk

Gul feber – Paraguay

✍ Eskild Petersen, Infektionsmedicinsk afdeling, Skejby Sygehus

Den 5. februar oplyste Sundhedsministeriet i Paraguay, at man havde fundet gul feber hos en 24-årig mand, som senere døde. Der er ikke fundet gul feber i Paraguay de seneste 30 år og det sidste dødsfald var i 1904.

Siden da er der fundet gul feber hos 30 patienter, hvoraf halvdelen er døde. De smittede personer bor i et område ca. 200 km nord for hovedstaden Ascension, men udbredelsen af risikoområdet er noget uklart, da de smittede personer i mange tilfælde har rejst rundt, og en enkelt er tilsyneladende smittet i Ascension provinsen.

Der er samtidigt fundet gul feber i den nordlige del af Argentina (Misiones provinsen), hos fem patienter med et dødsfald, i Bolivia (Amazonas) og Brasilien (Parana provinsen).

W.H.O. har leveret 3 millioner doser vaccine til Paraguay og 1,5 millioner doser til Argentina, og man forsøger gennem massevaccination at begrænse antal smittede.

Gul feber er en zoonose med reservoir i aber og virus overføres til mennesker gennem myggestik (Aedes). Smitterisiko findes derfor i områder med aber, dvs. typisk i områder med skov hvor myggen også findes. Aedes stikker også om dagen, og det kan være vanskeligt at beskytte sig mod stik alene gennem anvendelse af myggemidler på huden eller myggenet.

Udbruddet af gul feber i Paraguay og Argentina antyder at gul feber i øjeblikket spreder sig til nye områder i Sydamerika. Det betyder, at området omkring Iguazu vandfaldene må anses for at være højrisikoområde for gul feber, og rejsende til Paraguay bør vaccineres mod gul feber uanset hvor i landet de skal hen og rejsende til Misiones provinsen i Argentina bør også vaccineres.

Yderligere oplysninger kan findes på www.promedmail.org.

Medlemsinfo

Modtag nyhedsbrevet via e-mail

Alle medlemmer opfordres til at sende deres e-mail adresse til sekretær Lisbeth Conrad: lcd@sks.aaa.dk

Desuden opfordres alle medlemmer til jævnligt at logge ind på foreningens hjemmeside:

www.dansk-rejsemedicin.dk

Den vil fremover være mere aktiv, og der vil være mulighed for at stille rejsemedicinske spørgsmål og forhåbentlig få kvalificeret svar på disse spørgsmål.

Debat & kommentarer

Er åben for alle medlemmers uensrettede meninger om næsten alt.

Det der gives udtryk for i debat og kommentarer er ikke nødvendigvis et udtryk for bestyrelsens eller redaktørernes mening og bringes på forfatterens eget ansvar. Bemærkninger fra læserne vedrørende emnet vil blive gengivet ordret i den følgende udgave hvis fremsendt til lcd@sks.aaa.dk inden deadline.

Fotograf/forsiden: ©Peter Winge

Deadline

Indlevering af stof til nyhedsbrevet er 14 dage før udgivelse.

Næste nyhedsbrev

Næste nummer af nyhedsbrevet udkommer 1.8.2008.

Grafisk tilrettelægning:

Anette Bonde - www.freelancegrafiker.dk

Risiko ved rejser i Afrika

 Peter Winge

Den største risiko ved rejser i Afrika er ikke, som de fleste af vores rejsende vel tror, eksotiske sygdomme, men simpelthen en ukontrolleret trafik.

Begiver man sig ud i bil, og især i bil på egen hånd, i Østafrika er der reel risiko for dårlige / farlige ferieoplevelser.

Alle der har deltaget i selskabets kurser i rejsemedicin har fået at vide at den største risiko ved rejser i den tredje verden ikke er eksotiske sygdomme, men ulykker i trafikken.

Undertegnede rejste i sommeren 2007 sammen med min familie til Kenya og Tanzania. En del af denne rejse foregik med Toyota Land Cruiser, dvs. en mellemstor firehjulstrækker. Vi kørte dels på

hovedlandeveje og dels på meget lokale biveje. Vi havde bevidst fravalgt at anvende indenrigsfly, idet vi mente at turene med bil gennem landskabet ville være en meget større oplevelse. Det viste sig imidlertid at være en massiv fejlbedømmelse, da de lange stræk udover at være fantastisk anstrengende, også medførte en meget stor risiko for færdselsuheld. Specielt var vejene i Kenya i en helt ufattelig dårlig stand. Hvorimod vejene i Tanzania generelt var af en højere standard.

Vejene i Kenya er som regel asfalterede, men dette er meget værre end hvis det

Afrikansk vej med Kilimanjaro i baggrunden

havde været rene grusveje. Når en vej i Kenya begynder at forfalde, er der nemlig ingen som kunne drømme om at prøve at udbedre skaderne. Hullerne i asfalten bliver med tiden større og dybere og bilerne som skal udenom disse huller begynder så at køre ud i det løse grus og støv, som ligger ved siden af vejen. Med tiden opstår der på denne måde adskillige kørebæner ved siden af hinanden. Bilerne krydser ind og ud mellem hinanden, ofte over i de modsatte rettede kørebæner i forbindelse med overhalingen. Visse steder kører bilerne derfor ind og ud mellem hinanden, og uden at mindske farten nævneværdigt. Herudover hvirvles det utroligt finkornede støv, som er Øst Afrikas særkende, op i store skyer. Sigtbarheden falder nemt til et par meter inde i disse skyer, og når alle bilerne myldrer rundt mellem hinanden med høj hastighed er det let at forestille sig, at trafikulykker er dagligdags forekommende.

Ung kvægvogter i Tanzania

Vejen ved Tsavo

Han kom over vejen i live !

Vi fik bl.a. fornøjelsen af at skulle køre cirka 200 km på hoved-landevejen mellem Nairobi og Mombasa. Denne vej er landets vigtigste og dermed landets klart mest befærdede, idet den forbinder havnebyen Mombasa med hovedstaden Nairobi. Især store lastvognstog bevæger sig med svimlende hastighed, overhaler hinanden op af bakker uden oversigt etc. etc. Der er intet færdselspoliti nogen steder, så det hele former sig som det rene anarki.

Vi havde en deadline, idet vi skulle være ved gaten indtil Tsavo Nationalpark inden man lukkede ved solnedgang. (Vores lodge lå midt inde i parken - så hvis vi ikke nåede frem skulle vi sove i bilen ude på vejen). Tidligere på dagen havde vi skullet krydse grænsen fra Tanzania. Her var vi blevet forsinkede et par timer på grund af en busfuld hollandske turister, som alle med stor sendrægtighed og afrikansk hastighed skulle checkes ekstra grundigt af tolvterne. Vores chauffør var derfor nødt

til at køre hurtigere, end han havde lyst til for at få os frem til Tsavo i tide. Det betød ingen hvilepauser undervejs og at der blev kørt meget hurtigt og taget chancer. Et par gange kørte vi derfor med stor hastighed, ind i store sorte støvskyer, som var resultatet af lastbilers kørsel ude i rabatten. Sigtbarheden inde i skyen var så lav, at man knap kunne se ud til enden af vores bils køler, og adskillige gange måtte chaufføren katastrofebremse, da der pludselig tårnede sig en lastbil ud af skyen umiddelbart foran os.

Efterfølgende kunne chaufføren fortælle os, at man regnede med 3-4 dødsulykker dagligt på denne vejstækning.

Det er værd at bemærke, at vi kunne have fløjet fra Serengeti til Tsavo på mindre end to timer med et lille fly - bilturen tog en hel dag fra solopgang til solnedgang !

Biler punkterer ofte i Afrika og det medfører naturligvis en vis risiko at skulle skifte hjul når ulykken sker i et område fuldt af vilde dyr. Endnu større er risikoen dog hvis man punkterer ved nattetid på en mørk landevej, idet der altid på mystisk vis nærmest vokser mennesker op af jorden lige ved siden af en, nogle gange er de truende og nogle gange er de ikke.

Endelig er der jo risikoen for regulære hold-up's af bander når man kører på de mindre veje. Især området umiddelbart udenfor indgangene til de store kendte nationalparker er yndede tilholdssteder for landevejsrøvere, og specielt ved kørsel fra Lake Nakuru – Masai Mara i Kenya sker der hyppigt overfald. Det er i øvrigt præcis denne rute stort set alle de danske rejsebureauer benytter på deres rundrejser i Kenya.

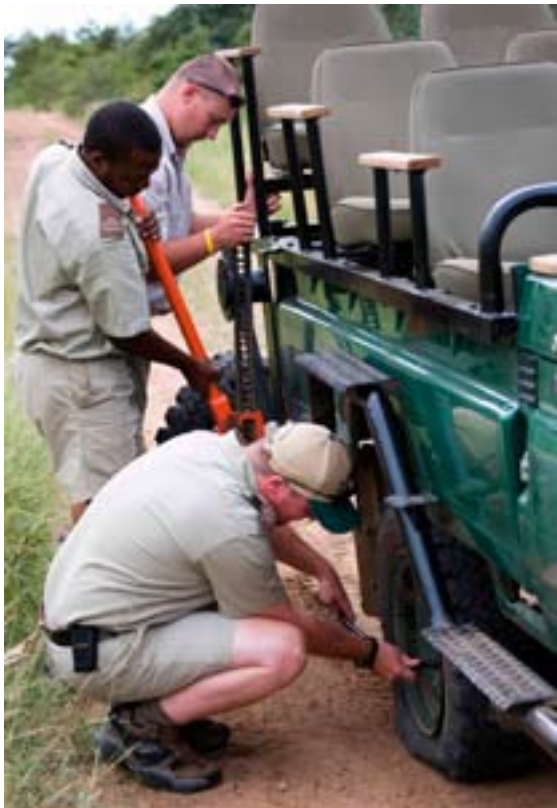
Man kan roligt anbefale rejsende at overveje at rejse med små fly fra airstrip til airstrip i stedet for at benytte vejene - især i Kenya. Retfærdigvis skal det siges, at det føles væsentlig mere trygt at rejse i Tanzania, bl.a. er der yderst sjældent overfald på turister, og vejene er generelt markant bedre - og ikke mindst er trafiktheden mindre.

Så vores konklusion på denne ferie var helt klart: aldrig mere lange bilture i Kenya!! Og måske heller ikke i Tanzania - men da væsentligst pga. afstandene i landet.

Her var der ingen problemer med trafikken

Punkteret igen !!!!

Møde på vejen

Fotos: ©Peter Winge

HAVASUPAI

”Back to the Nature – not the Future”

 Torben Seefeldt

*Rejse til USA
”hitter” i kommende
feriesæson, ikke mindst
grundet den historisk
lave dollarkurs.*

Indianerne har levet i Nordamerika i hvert fald 14.300 år. En dansk professor har for ganske nyligt foretaget dna-undersøgelser af fossiler af menneskeafføring, fundet i nogle grotter i staten Oregon, og fundet at disse stammer fra indianere, der levede her for så mange år tilbage.

I forbindelse med indvandring af europæerne i midten af forrige årtusinde kom denne amerikanske urbefolkning under et voldsomt pres og blev som bekendt stærkt reduceret og forflyttet til reserver i ofte gøllede områder, hvor enhver form for tilværelse nærmest blev umuliggjort. Social deprivation og misbrug i disse reserver har været kendetegnende for indianernes levevilkår og er stadig mange steder stærk begrænsende for deres dagligdag.

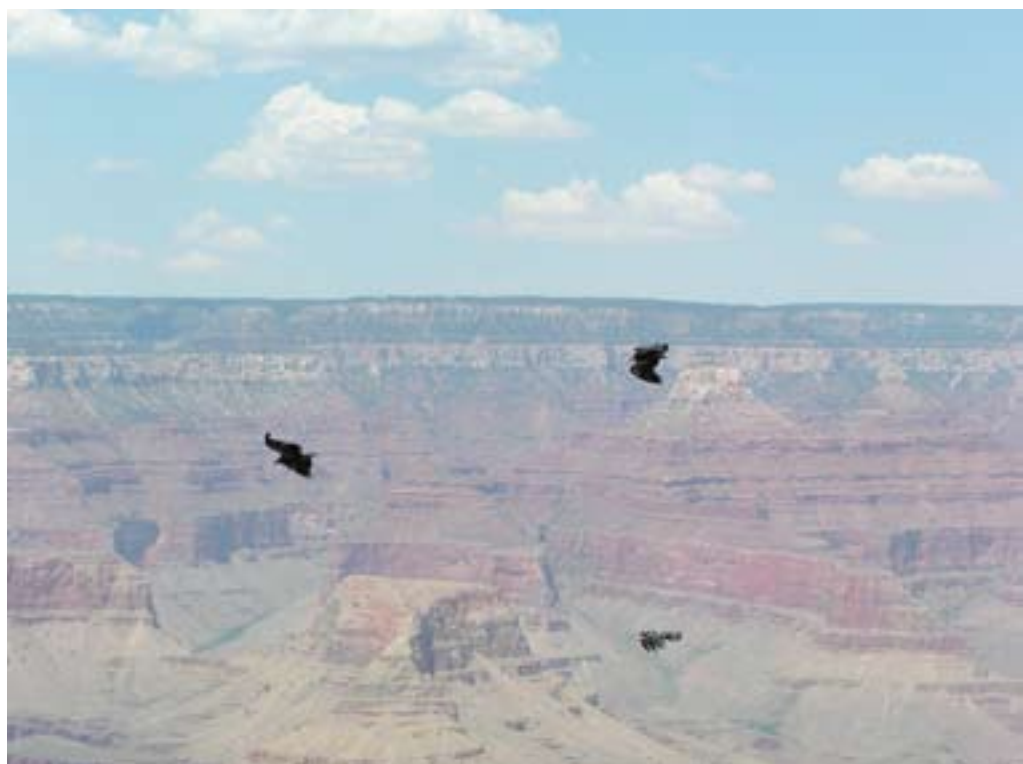
Heldigvis opnåede indianerne efter deres besættelse af Alcatraz-fængselsøen ud for San Francisco i 1968 en national anerkendelse og mulighederne for deres genoprejsning som folk fik nye vilkår. Typisk indførte man særlige skatteregler for kasinodrift for indianerne, således at overskuddet herfra kunne bruges til genopbygning af deres samfund i reserverne.

Rejse til USA ”hitter” i kommende ferisæson, ikke mindst grundet den historisk lave dollar kurs.

Trækplastre er steder som New York, Florida og Californien. I Los Angeles fin-

Indian Highway 18 til Supai fra Route 66

Californiske kondorer i formation over Grand Canyon

des bl.a. Universal Studies, hvor man kan opleve hvordan film bliver til. Man finder her bl.a. studierne for filmen "Back to the Future", som handler om, hvordan en opfundet tidsmaskine kan sende hovedpersonen i filmen 30 år tilbage i tiden og opleve sine egne forældre som unge.

I Arizona findes et helt unikt naturområde som Grand Canyon.

Man finder her resultaterne af naturens egen påvirkning med helt unikke klippeformationer som følge af årtusinders erosion og dannelse af en 2½ km dyb og meget bred kløft med helt enestående klippeformationer med et farvespil der synes helt uvirkeligt.

På vores rejse til USA i sommeren 2006, hvor vi besøgte disse naturområder, fik vi foruden oplevelsen de helt spektakulære naturområder mulighed for at se den Californiske Kondor på ganske tæt hold.

Denne kæmpe rovfugl har nærmest været uddød, men kun på grund af helt specielt redningsprogram er det lykkedes at få kondoren til at yngle igen og netop i Grand Canyon.

At se 10 af disse kæmpefugle svæve 5 meter forbi os og senere lande på et nærliggende klippefremspring er et syn kun få vil opleve.

Ikke langt fra Grand Canyon Village, hvor vi stod og betragtede naturen og kondoren ligger Havasupai indianerreservatet.

For 20 år siden var vi i USA og så da nogle fortryllende billeder herfra og besluttede, at skulle vi igen komme på disse kanter måtte vi besøge det område.

Havasupai stammer fra det oprindelige navn Havasu Baaja, der betyder the-people-of-the-blue-green-waters, et navn, der udspringer i at denne indianerstamme bor ved nogle vandfald, hvis farve netop er blå og grøn.

Havasupai indianerne har boet som nomadestamme i dette område i 800 år. Ved ikke at blande sig med andre indianerstammer har de kunnet bevare den oprindelige kultur og det oprindelige sprog.

De har nu opbygget en landsby dybt nede i Grand Canyon, med skole, kirke, sundhedsklinik samt andre nødvendige funktioner i et lille selvforsynende samfund.

Er det mon vejen til Havasupai Village !

Forfriskning ved Havasupai Lodge efter 4 timers vandring

Navajo Falls - for øvede

Der er en lille lodge og en campingplads, hvor man kan overnatte.

En væsentlig indtægtskilde er turismen tiltrukket af de helt unikke vandfald, der ligger ganske tæt på landsbyen.

Allerede i planlægningsfasen af vores rejse kunne vi på stammens hjemmeside (www.havasupaitripe.com) se, at der ikke er fri adgang til reservatet. Man skal reservere en overnatningsplads, enten på lodgen eller på campingpladsen.

Efter flere opkald på telefon lykkedes det at få en reservation på plads og ved hjælp af telefax fik vi reservationen konfirmeret.

I modsætning til resten af vores tur er tilgangen til landsbyen ikke mulig i bil. Vi kørte en tidlig morgen fra Grand Canyon Village langs Route 66 til udkanten af Havasupai reservatet. Herfra 100 km gennem et goldt område indtil vi nåede til Havasupai reservatet.

Bilen blev parkeret på pladsen på toppen af plateauet og herfra skulle vi gå den lange vej på 13 km ned til landsbyen.

Udstyret med detailkortet, en rygsæk hver med tandbørste, ekstra sokker og underbukser samt 4 liter vand og energidrikpulver begav vi os på den lange vandring. Vi kunne følge stien, der foruden vandrende turister til landsbyen – og det var meget få – blev benyttet af indianerne, der med deres hestespand bragte varer og bagage til og fra landsbyen, en transportform, der har været benyttet i flere hundrede år.

Vi vandrede igennem en stencanyon af vulkansk lava i fantastiske formationer, meget tørt og goldt og meget varmt. Kun enkelte fugle og jordegern brød den ellers helt unikke stilhed, der herskede på turen.

Undervejs og midt på dagen tordenvejr, som nødvendiggjorde en pausering i en lavahule, godt beskyttet for evt. lynnedslag.

Efter næsten 4 timers vandring nåede vi frem til landsbyen, hvor vi fik os installeret på den lille lodge efter indkøb af et par colaer og juice i landsbyens cafeteria.

Landsbyen havde sin helt egen lugt af heste og deres efterladenskaber. Hestene gik frit omkring eller stod bundne på pæl, som vi kender det fra western film.

Havasupai Falls i al sin pragt

Vi forsøgte på vores tur rundt i landsbyen at få kontakt med indbyggerne, men erfarede en betydelig reservation, der dog ikke gjaldt de helt som indianerbørn, der gerne ville tale med os.

Vi kunne erfare, at også fedmeepidemien, som findes i andre grupperinger i den amerikanske befolkning også hersker blandt Havasupai indianerne. Selv helt små børn var betydeligt overvægtige. Dette til trods for, at der på den lokale lægestation på opslagstavlen var plancher om såvel diabetes som hypertension.

Efter en god nats søvn ovenpå den lange vandretur til landsbyen skulle vi dagen efter igen på en mindre vandretur til de vandfald, der var det overordnede mål for turen hertil.

Først kom vi til Navajo Falls.

Udspring fra klipperne var dog kun for kendinge af området. Efter en kølig dukkert i vandet, der dog var blevet lidt plumret af alle de mange udspring fra klipperne var næste destination Havasupai Falls, hvor igen dukkerten tæt på nedslaget af det bragende vandfald var en helt speciel oplevelse.

Også denne dag blev vi overrasket over pludselig vejrændring med kulsorte skyer, der endte op i en periode med de berygtede thunderstorms.

Igen måtte vi finde ly i en klippehule, som beskyttelse mod regn og knækkede grene.

Efter denne ufrivillige pause gik turen videre til det største af de tre vandfald kaldet Mooney Falls.

Turen ned til bunden af vandfaldet var både lang og farlig, hvorfor vi måtte nøjes med at betragte faldet oppe fra.

Efter endnu en god nat skulle vi dagen efter tilbage til bilen.

Forinden havde vi efter et par besøg i landsbyens butik fået lejlighed til at tale med indehaveren, der jo samtidig kunne forstå, at vi ikke var amerikanere, men danskere.

Han gav udtryk for et ønske om, at kendskabet til Havasupai blev udbredt, således at landsbyen kunne få endnu flere gæster, og dermed give et større bidrag til at opretholde deres samfund.

Udstyret igen med energidrik og 15 liter vand i rygsækken skulle vi sige farvel til Havasupai Village.

Vi valgte den samme vej tilbage, mens andre gæster valgte en hurtigere om mindre besværlig vej med helikopteren, der dagligt betjente landsbyen.

På vejen ud af landsbyen må vi vige pladsen på stien til en knaldsort hingst i fuld galop på vej tilbage til landsbyen efter en sviptur ud af området.

Efter 4 timers vandring i mere end 30 graders varme nåede vi igen toppen af canyon, hvor bilen var parkeret og hestene, brugt til de daglige transporter til og fra landsbyen stod opmarcheret.

Vi har således fuldendt vores tur til Havasupai Village og de nærliggende vandfald, oplevet en indianerstamme, der levede på samme vis som gennem flere århundreder og at vejen til landsbyen måtte foretages til fods og ikke i bil, som ellers foretrukne transportmiddel.

På den måde haft en oplevelse Back to the Nature og med beskrivelse heraf forhåbentlig givet inspiration til en anderledes tur i USA til oplevelse for en selv og til støtte af en befolkning, der lever i et lukket samfund fjernt fra den moderne civilisation.

Mooney Falls ned over stivnede lavamasser

Havasupai Village med snigfoto af indianer med hestespan - farvel fra drengene

HUSK: Næste nyhedsbrev udkommer 1.8.2008. Artikler/debat/kommentarer kan sendes pr. e-mail til: lcd@sk.sks.aaa.dk